

Edesmenneitä Nyyssösiä

Ville Nyyssönen (1881–1968) Jäppilästä

• Aki Nyyssönen

Ahkera isä ja maanviljelijä – sosiaalinen kunnallismies

Maanviljelijä ja kunnallismies Ville Nyyssönen syntyi ja kasvoi kotitilallaan Nyyssölässä Jäppilän Sakonkylässä kirkasvetisen ja kalaisan Niinisen rantamalla. Tila on ollut saman suvun omistuksessa jo 321 vuotta eli vuodesta 1684 ja tilalle on luovutettu vuonna 1955 sukukunniakirja sekä sukuviiri. Ville Nyyssösen jälkeen tilan ohjaimia on taitavasti hallinnut poikansa Ilmari Nyyssönen ja tällä hetkellä vastuu on hänen pojaltaan Pekka Nyyssösellä.

Ville Nyyssönen oli edesmenneen isäni Hilpi Nyyssösen (1914–1989) isä – kirjoitan siis papastani, jonka pitkä elämä päättyi ollessani 14-vuotias. Jouluaattona 2004 poisnukkuneen setäni Erkki Nyyssösen (1918–2004) jälkeen on veljeksistä elossa setäni Ilmari Nyyssönen; tyttäret ovat kuolleet jo aiemmin.

Ville Nyyssönen oli juureva, ahkera ja itsenäinen varsin suuren maatilan isäntä, jolla oli myös kiinnostusta yhteisiin asioihin, ja niinpä hän toimikin Jäppilän ensimmäisenä kunnallislautakunnan jäsenenä ja lukuisissa muissa päättävissä elimissä mittavan jakson. *“Eipä paljon laista tiedetty, äkkinäisiä oltiin ja sen takia kai joskus riitaisiakin, mutta asiat kyllä hoidettiin – joskus mitättömistäkin asioista äänestettiin,”* on Ville todennut.

Kasvattajana ja isänä häntä voisi luonnehtia ankaraksi, siten hän jäi lapsille hieman etäiseksi.

Työn tekeminen ja ahkeruus olivat keskeisiä oppeja ja mm. Ilmari muistelee ohjeena olleen, että *“kyllä sinun aina enemmän pitää tehdä kuin kukaan talon työmiehistä”* – tämän opin ovat niin Ilmari kuin omakin isäni täyttäneet – muistelen vain niitä lukuisia yhteisiä rehunteon ja heinäseivästyksen työurakoita, joissa veljekset juoksujalkaa kiirehtivät, hevosistöistä tai karjanhoidosta puhumattakaan.

Ville Nyyssönen oli kuitenkin huolehtivainen ja antoi kaikkensa, kun oli vaikkapa lapsen sairastumiseen haettava apua. Sosiaalisempi henkilö hänestä löytyikin ongelmien kohdatessa tai yhteisiä asioita ratkottaessa.

Villelle annettiin varsin rautainen terveys ja vielä yli 80-vuotiaana hän oli mukana kaikissa talon töissä, mm. kivenraivauksessa – fyysinen ja henkinen voima säilyivät elämän loppuun saakka.

Ville Nyyssönen oli aikaansa seuraava maanviljelijä, joka sai tilansa tuottavaan kuntoon. Lypsykarja, sikatalous ja hevoskasvatusta olivat voimissaan. Varsinkin hevoshoido ja -jalostus olivat Villen mieliharrastuksia. Siitä saakka, kun hän oppi kävelemään, olivat hevoset hänelle rakkaita hoidettavia. Hän sai jo 16-vuotiaana kasvattinsa Perho-tamman kantakirjaan, ja ehti kasvattaa varsasta asti kantakirjaan 10 tammaa ja kaksi oria. Muistan itsekin, kun hevosta puhuttiin, niin papan silmiin ja ääneen tuli erilainen, kiinnostunut sävy ja puhetta riitti.

Kunnalliselämän muistoja

Ville Nyyssösestä löytyi myös vahva yhteistyön rakentaja, ongelmien ratkaisija ja tarvittaessa myös tilanteiden keventäjä – tässä muutama tiedossa oleva tapahtuma:

Kirkonkylällä piti eräs vanha-piika kahvilaa mökissään. Poliisi sattui löytämään tyhjän viinapullon kahvilan pihasta lumihangesta. Poliisi esitti kunnallislautakunnalle, että kahvilanpitäjälle on annettava häätö. Asiasta puhuttiin paljon ja kovillakin äänenpaineilla. Ennen äänestystä käytti Ville puheenvuoron ja sanoi, että on olemassa vain poliisin löytämä tyhjä viinapullo hangessa todisteena, ja jos tämän perusteella toimitetaan häätö, johon ei ole edes laillisia valtuuksia, niin kuka hyvänsä voi tämän jälkeen järjestellä häätöjä tyhjillä viinapulloilla. Villen kanta voitti ja häätö jäi päättämättä.

Toinen sattumus, kun kunnallislautakunta istui kokousta Mäkelän pienessä kamarissa, oli kokouksen viimeisenä asiana kunnan kättilön pyytämä palkankorotus. Kättilö oli itse saapunut selostamaan asiaansa. Hän valitti, että Jäppilän kunnassa on synnytyys niin pieni, ettei hän elä palkallaan, koska se on riippuvainen syntyvien lasten lukumäärästä. Montakaan puheenvuoroa ei oltu ehditty käyttämään, kun Ville nousi seisomaan, otti viereltään hatun käteensä ja sanoi: *“Nyt miehet lähetään hommiin, niin kättilö saa lisäpalkkaa! Tämä on ollut meidän miesten vika tähän asti.”* Yleisen naurun saat-



Ville Nyyssönen, maanviljelijä ja kunnallismies Jäppilästä.

telemana kunnallislautakunta hajaantui, eikä sen jälkeen kättilö puhellut palkastaan mitään.

Tieasioista löytyy aina jotakin! Ennen oli jokaisella talolla ja itsenäisellä mökilläkin tienteko- ja sen kunnossapitovelvollisuus. Niinpä kun kerran nimismies, joka oli perinyt entisen siltavouadin aseman, tuli Sakonkylälle tietarkastukselle, hän tapasi erään mökin tieosuuden heikossa kunnossa. Mökin miehellä oli vain noin 10 metrin osuus, jonka kunto ei nimismiestä tyydyttänyt, mies vastasi kuin itsekseen: *“Eipäs sattunut pitempiä aisoja, niin olisin vienyt tienpätkän kotiini ja laitellut siellä aikaa myöten kuntoon.”* Nimismies naureskeli ja jätti sillä kertaa enemmän vaatimuksensa.

Pyhänä mies tummissaan

Ville Nyyssönen on jäänyt mieleeni aluksi etäisenä ja vieraana, mutta työnsä maaseudulla täysin antautuneena miehenä, jolle pyhäpäivä oli pyhä asia. Silloin pukeuduttiin tummaan pukuun ja mustaan lierihattuun, ja kiiltävän tummaksi huolella harjattu ylväs hevonen pyhäkiessien edessä Ville karautti ravilla hiekkatien pölistessä, alla viljavien peltöjen laineissa, Nyyssölän ja kotitaloni Sivolan välillä.

Tällaisena hänet muistan – myöhemmin, viimeisinä vuosina tuo matka taitui ilman hevosta, edelleen tummiin pukeutuneena hitaasti askeltaen ja lähes päivittäin. Silloin hänellä oli aikaa olla, puhua ja kuunnella! Istuessaan tuvan keinutuolissa ja katsellessaan televisiosta suuren maailman tapahtumia hän totesi: *“Ku vanahaks ellää, nii montapa kärkestä näkköö!”* •



Ville Nyyssönen oli ansioitunut hevoskasvattaja.

• Ari Kankkunen

Tutkimustilanteesta

Tutkimuksen viime aikojen pääpaino:

- Suonenjoen seurakunnan syntyneiden ja kastettujen luettelot (1840–1898) on käyty kokonaan läpi ja lueteloitu. Suurin osa yhdistetty sukuun mm. rippikirjojen avulla, tarkistukset tältä osin saatetaan loppuun ensi talven aikana.
- Vastaava työ Karttulan seurakunnan osalta meneillään.
- Kuopion ja Pohjois-Suomen Nyyssöset (Karttulan sukuhaarasta).
- Suvun mahdollinen alkukoti Säämingissä (muutto Savonlinnan Haapalan kylästä Joroisten Savuniemelle)? Sukututkija Erkki J. Hämäläinen on tutkinut tätä asiaa perusteellisesti ja tullut tulokseen, jossa todetaan tämän olevan nimiperimän mukaan todennäköistä, mutta dokumentteja tapahtumasta ei ole olemassa. Asiaa tutkitaan vielä.

Pääosin käyty läpi, tutkimustyö jatkuu:

- Leppävuiran seurakunnan osalta luetteloitu syntyneet ja kastetut (1743–1900), sisältää myös vihittyjen sekä kuolleiden ja haudattujen luetteloita, kuolleet ja haudatut sekä vihityt (1829–1909).
- Pieksämäen seurakunnan syntyneet ja kastetut, kuolleet ja haudatut, vihityt (1674–1900).
- Joroisten seurakunta, syntyneet ja kastetut (1708–1893).
- Jäppilän seurakunnan syntyneet ja kastetut, lastenkirjat, kuolleet ja haudatut, vihityt sekä rippikirjat (1877–1899).

Tätä työtä olen tehnyt muun tutkimuksen ohessa vuodesta 1990, monet suvun jäsenet (mm. Paavo Nyyssönen, Osmo Töyry, Heidi Markkanen) aikaisemminkin.

Luetteloja täydentävät Heinäveden ja Rantasalmen kirkonkirjat, joilla ei ole kovin paljon painoarvoa Nyyssösten osalta. On muistettava, että vanhan Pieksämäen emäseurakuntaan kuului aikoinaan osia mm. Suonenjoesta, Virtasalmesta, Joroisista sekä Leppävuirasta.

Jäppilä (kappeliseurakunnaksi 1870, itsenäistyi 1911) kuului kokonaisuudessaan Pieksämäkeen. Seurakuntien väliset alueliitokset aiheuttavat myös harmaita hiuksia tutkijoille, samoin kirkonkirjojen aukot, jotka ovat syntyneet lähinnä sotien ja tulipalojen seurauksena. Monia muitakin luetteloita on käytävä läpi, mm. seurakuntaan muuttaneet ja seurakunnasta muuttaneet. Kirkonkirjojen takaisissa lähteissä (mm. henkilökirjat, maakirjat, eri veroluettelot) huomattavana apuna ja tukijana on ollut Olavi Suhonen Pieksämäeltä. Merkittävimmän työn jäppiläisten sukujen historian (myös Nyyssösten) tallentamisessa ja elävöittämisessä on tehnyt Leena Land (os. Reini-kainen). Leenan työ on nähtävissä eri julkaisuissa ja useissa jäppiläläisissä kyläkirjoissa. Hän on lisäksi toimittanut sukuamme koskevaa materiaalia kauttani sukuseuran käyttöön. Leenan juuret on Jäppilässä ja myös Nyyssösissä. Nykyisin hän asuu Hollannissa.

Nyyssösten, kuten monien muidenkin savolaisten sukujen, muuttoliike painottui 1900-luvun alkupuolella (myös aikaisemmin) Helsingin seudulle. Helsingin Nyyssösiä on ansiokkaasti selvitetty sukuseuramme 1. puheenjohtaja Paavo Nyyssönen. Noin vuoden 1950 jälkeen henkilöt siirrettiin ns. korteille, joihin ei anneta tutkimusoikeutta, vaan ko. henkilöistä on tehtävä kirjallinen selvityspyyntö. Tässä onkin eräs ongelma; joissakin seurakunnissa sukututkijoiden palvelu on nihkeää, kyselyt viiptyvät jopa vuosia. Näin on valitettavasti Leppävuiran seurakunnan laita. Asia on meille harmillinen siksi, että kysymyksessä on keskeinen ja monille läheinenkin seurakunta. Kuitenkin merkkejä siitä, että asia on korjautumassa, on ilmassa. Suurin osa meille keskeisistä seurakunnista palvelee kuitenkin kohtuullisessa ajassa.

Muuttoliikettä Viipuriin, Pietariin ja muuhun Vanhaan Suomeen ja takaisin kotiseudulle esiintyy melko runsaasti. Nyyssösiä on luonnollisesti muuttanut ympäri Suomea,

paljon ulkomaillekin. Sukututkimustiedustelujen tekeminen eri seurakunnille on jatkuva työsarka. Nyyssölä-suvun tutkimiseen Pohjanmaalla ei toisaiseksi riitä resurssit. Ruotsiin (Värmland) 1600-luvulla muuttaneiden joukossa ei näytä olevan Nyyssösiä. Tuolloin suuri joukko savolaisia muutti naapurimaahan leveämmän leivän toivossa. Pohjois-Karjalaan muuttaneiden luetteloissa (ns. Ruptuurisota) ei Nyyssösiä esiinny, tosin asiaa ei ole kovin tarkasti tutkittu.

Muita lähteitä:

Kyläkirjat, lehdet, eri matrikelit, internet, eri arkistot, muut sukuselvitykset jne. tuovat jatkuvasti esille “uusia nyyssösiä”. HisKi (Historiakirjojen hakuohjelma – Suomen Sukututkimusseuran aikaansaannos) internetissä on hyvä apuväline. HisKi:n tiedot on kuitenkin kerätty vapaaehtoisvoimin, joten tiedot on luotettavuuden takia tarkistettava alkuperäisestä lähteestä. Sukututkimusyhdistyksien, sukuseurojen ja sukututkijoiden välinen yhteistyö on monella tapaa tärkeää.

Tuomiokirjat on lähde, joka tuo “lihaa luiden päälle”. Eivät Nyyssösetkään nuhteettomia olleet! Tuomiokirja-projekti (Savon tuomiokirjojen nimi-hakemiston laatiminen vv. 1639–1836) on käynnistetty yhteistyössä Varkauden seudun sukututkijoiden kanssa. Hankkeessa on mukana myös Luostaristen sukuseura ry ja mahdollisesti mukaan tulee Vääntisten sukuseura ry. Varkauden kaupungilta olemme (Varkauden seudun sukututkijat) saaneet 500 euron avustuksen tietokoneen hankkimiseksi Varkauden kaupunginkirjastoon. Tietokone hankittiin marraskuun loppupuolella. Kirjaston tutkijahuoneessa on ennestään työhön tarvittava mikrofilmiskanneri. Hankkeeseen haettiin tuloksetta avustusta Pohjois-Savon Kulttuurisäätiöltä ja Varkauden Nordeapankista.

Tutkimusongelmia

Tilanteita, joissa omat resurssit eivät riitä, tulee aina vastaan,

varsinkin kun mennään kirkonkirjojen taakse. Tällöin on harkittava ammattitutkijoiden käyttämistä. Viime vuosina olemme kääntyneet Erkki J. Hämäläisen (Helsinki) puoleen. Erkki on tehnyt kohtuullisin kustannuksin erinomaisia, luotettavaa tutkimustyötä. Yhdyshenkilönä Erkin suuntaan on toiminut Paavo Nyyssönen. Suurin osa Nyyssösistä on pystytty yhdistämään kantaisä Olliin. Ainut suurempi sukuhaara, jossa yhdistämistä ei ole pystytty tekemään, on melko suuri Längelmäen sukuhaara (kantaisä Pekka Nyyssönen, s. 1683 Pieksämäellä). Asian tutkimista jatketaan. Tommy Koukka Keravalta (omaa Nyyssös-juuret) ja Jari Markkanen (Sukututkimustoitisto JTM-palvelu) ovat myös osallistuneet korvausta vastaan tutkimustyöhön. Aikaisempina vuosina suvun lähtökohtia on tutkinut Paavo Nyyssösen ohella mm. Osmo Töyry Kuopiosta ja Raimo Viikki Mikkelistä. Raimo Viikki tutkimuksillaan rakensi perustan kaikelle muulle suvun alkuvaiheiden tutkimukselle.

Jotta ammattitutkijoiden käyttö ja perustutkimus on mahdollista, siihen tarvitaan melkoinen määrä euroja. Kiitos pelimerkkien riittävydestä kuuluu hallitukselle, joka on varainhankintatoimillaan tehnyt tämän mahdolliseksi. Kiitos kuuluu myös jokaiselle sukuseuran maksaneelle jäsenelle. Jäsenmäärän kasvattaminen nykyisestä on tärkeä tavoite aineellisessakin mielessä. Sukututkijoilla on sanonta: *“Kyllähän kuolleista on heleppo tietoja suaha, mutta eläviltä ei virkkuukoukullakaan”*. Tämä pitää valitettavasti paikkansa. Tosin Nyyssöset ovat kiitettävästi osallistuneet “tietojen kerruuseen”, mutta turhan moni kyselylomake on jäänyt lojumaan piirongin laatikkoon, sukutarinoista puhumattakaan. Tämän takia moni sukukirja rajataan noin vuoteen 1900, toivottavasti näin ei käy Nyyssösten osalta.

Tutkimustilanne “pätkinänkuoressa”

20.12.2004

Nimenkantajia	3107
Perhetauluja	2519
Kantaisän jälkeläisiä n. 14 000	(mukana puoliset)